

Utbildningsdepartementet

Eskilstuna kommuns yttrande över remiss – Offentlighetsprincipen eller insynslag – Allmänhetens insyn i enskilda aktörer inom skolväsendet (SOU 2024:28) och den kompletterande promemorian Offentlighetsprincipen med lätttnadsregler för mindre enskilda huvudmän i skolväsendet

Eskilstuna kommun har fått möjligheten att yttra sig över remissen *Offentlighetsprincipen eller insynslag – Allmänhetens insyn i enskilda aktörer inom skolväsendet (SOU 2024:28) och den kompletterande promemorian Offentlighetsprincipen med lätttnadsregler för mindre enskilda huvudmän i skolväsendet.*

Eskilstuna kommun välkomnar att betänkandet och den tillhörande promemorian vill förbättra insyn och transparens i friskolesektorn. Utgångspunkten för betänkandet är att en förutsättning för att det svenska skolsystemet ska fungera som det är tänkt, är att det finns tillgång till viss information om den skollagsreglerade verksamheten. Eskilstuna kommun instämmer i den bedömningen.

Offentlighetsprincipen är viktig eftersom den främjar transparens och öppenhet i offentliga verksamheter. Genom att ge medborgare och samhället tillgång till information om beslut, verksamhet och handlingar som fattas eller utförs av offentliga verksamheter, bidrar offentlighetsprincipen till att säkerställa demokratisk insyn och ansvarsskyldighet. Genom att göra information tillgänglig för allmänheten kan medborgare ta del av och granska hur beslut tas och hur skatteintäkter används. På så sätt skapar offentlighetsprincipen förutsättningar för en ökad tillit mellan medborgare och myndigheter samt kan bidra till att förebygga korrupktion och missbruk av makt.

Offentlighetsprincipen är således en central del av en fungerande demokrati där medborgare har rätt att inspektera och granska myndigheters agerande, vilket i slutändan främjar öppenhet, ansvarsskyldighet och förtroende i samhället. Skolsystemet omsätter stora kostnader som finansieras med skatteintäkter och det är därför viktigt med insyn.

Offentlighetsprincipens införande i friskolesektorn innebär ökad insyn samt ökad rättssäkerhet för eleverna eftersom handlingar från elevernas skolgång då kan bevaras för framtiden och friskolorna ges verktyg att vårda och hantera sina handlingar enligt gällande lagkrav. Införandet av offentlighetsprincipen inom friskolesektorn är också viktigt ur ett likabehandlingsperspektiv då eleverna vid friskolorna ges samma möjlighet till information om sin skolgång som eleverna vid de kommunala skolorna.

Eskilstuna kommun tillstyrker förslaget i den kompletterande promemorian

Eskilstunas bedömning är att offentlighetsprincipen bör införas för fristående skolor, förskolor och fritidshem, med samma regler som för offentliga huvudmän. I betänkandet gäller förslaget för alla huvudmän oavsett storlek. I betänkandet lyfts konsekvenser för små företag. Små aktörer som driver verksamhet av mer begränsad omfattning kan få en försämrad konkurrensförmåga, till exempel till följd av en förhållandevis mer omfattande administrativ belastning jämfört med stora aktörer.

Eskilstuna kommun strävar efter att vara Sveriges bästa kommun för små och medelstora företag. För att lyckas med det så ska det vara attraktivt att vara företagare i Eskilstuna. Det ska vara enkelt och finnas bra förutsättningar att starta, driva och utveckla företag.

Med det som bakgrund tillstyrker Eskilstuna kommun förslaget i den kompletterande promemorian som innebär att offentlighetsprincipen införs hos enskilda huvudmän men med vissa lättnader för mindre huvudmän.

Synpunkter till införandefasen

Eskilstuna kommun ser behov av att lyfta några viktiga aspekter till införandefasen.

Enligt promemorian ska lättnadsregler kring offentlighetsprincipen gälla för enskilda huvudmän som har högst två enheter, eller som ingår i en koncern där koncernföretagen sammantaget är godkända som huvudman inom skolväsendet för högst två sådana enheter. Här bör det förtydligas vad som menas med ”enheter”, om det exempelvis är faktiska skolor som avses. Eftersom dessa huvudmän ska omfattas av lättnadsregler finns det annars risk att begreppet ”två enheter” börjar tolkas fritt inom friskolesektorn.

Enligt promemorian ska enskilda huvudmän med högst två enheter omfattas av skollagens bevaranderegler för betyg (skollagen kap. 29 § 18). För övriga handlingar ska endast gälla bevarande i minst sju år. Kommunledningskontoret vill dock betona värdet av att fler handlingar ges samma skydd. Ur ett rättsligt perspektiv kan elevhandlingar som åtgärdsprogram och pedagogiska utredningar ha minst lika stort värde ur ett långsiktigt perspektiv som betygen. Hos de kommunala skolorna bevaras dessa typer av elevhandlingar och ur ett likabehandlingsperspektiv är det rimligt att samma bevaranderegler också gäller för friskolorna – stora som små. Även om inte arkivlagen ska gälla för de mindre huvudmännen så bör ändå arkivlagens § 3 ändå bli vägledande för dessa, att arkiven ska bevaras och vårdas så att de tillgodoser:

- rätten att ta del av allmänna handlingar,
- behovet av information för rättsskipningen och förvaltningen, och

- forskningens behov.

Eskilstuna kommun vill särskilt lyfta aspekter kopplat till förslaget att den kommunala arkivmyndigheten föreslås bli arkivmyndighet för de privata aktörerna och kommer att få utöva tillsyn över dem och meddela föreskrifter rörande arkiven. Då friskolorna tillhör den privata sektorn och arkivmyndigheten den kommunala finns dock en oro och osäkerhet för vilket mandat den kommunala arkivmyndigheten kommer ha gentemot friskolorna. Den kommunala arkivmyndigheten behöver ges mandatet att ge förelägganden och ställa krav på friskolorna. Detta är inte minst viktigt vid införande av rutiner för e-arkivering.

Eskilstuna kommuns synpunkter på ekonomiska konsekvenser

Eskilstuna kommun instämmer över lag i betänkandets analys av ekonomiska konsekvenser för kommuner. Eskilstuna kommun instämmer även i betänkandets analys att en ökad insyn medför bättre möjligheter att göra välgrundade val av skola, att analysera barns levnadsvillkor samt att ta tillvara barns rättigheter.

Enligt förslaget kommer de privata aktörerna kunna leverera sina arkiv till de kommunala arkivmyndigheterna som i sin tur får ta ut en avgift för förvaring av arkiven. Om en friskola upphör ska arkivet också enligt förslaget överlämnas till den kommunala arkivmyndigheten. Här bör det förtydligas om och när arkivmyndigheten har möjlighet att ta ut avgift för förvaring. Vem som ska stå för kostanden för förvaring av arkiv om en friskola upphört eller gått i konkurs behöver också besvaras.

Eskilstuna kommun avstryker Insynslagen

Eskilstuna kommun avstyrker Insynslagen då det blir ett helt nytt regelverk och ett regelverk som skiljer sig från offentlighetsprincipen. Det kommer leda till olika praxis vad avser de kommunala skolorna och de privata aktörerna. Möjligheten till insyn omfattar färre handlingar än om man skulle införa offentlighetsprincipen med undantag. Det finns ett värde i att undvika parallella regelverk, såväl utifrån handlingsoffentlighet som arkivtillsyn.

ESKILSTUNA KOMMUN